

Iz življenja in sveta

Glavna razprava v Budimpešti zaključena

Horthyjeva sokrivda. — Senzacionalna priznanja kartografa Göröja. — Windischgrätz je dal pobudo za ponarejanje denarja in je tik pred svojo aretacijo uničil veliko število falzifikatov. Interesantne češkoslovaške ugotovitve.

Horthyjeva sokrivda v komplotu falzifikatorjev je delikatna reč. Senzacionalni kratki vesti, da je kompromitiran tudi on, sicer ne sledijo nadaljna detajlna poročila, kar pa spričo znane francoske obzirnosti še nikakor ne ublažuje prve obtožbe. To je sicer jasno, da Horthy kot nosilec državne oblasti ni bil v direktni zvezi s falzifikatorji, toda samo njegovo intimno prijateljstvo z vrhovnim protektorjem komplota Nadossyem, ter s škofoma Zadravcem in Prochazko, zadostuje za konkluzijo, da je Horthy moral biti informiran o mahinacijah falzifikatorjev, da pa je zaskrbel oboje očes in oboje uses.

Vsekakor je torej Horthy kot nosilec državne oblasti na Madžarskem kompromitiran dovolj, da bi moral izvajati posledice, četudi francoska diplomacija in policija iz obzirnosti ne bo marala s podrobnimi navedbami proti njemu in visoki duhovščini revoltirati javnosti. Sicer pa bodo kriminalni in uverturi, ki se v Budimpešti odigrava s policijsko preiskavo, šele sledila politična dejanja. Ako pride madžarski škandal pred Zvezo narodov, se bo šele prav razsvetlilo politično ozadje celotnega komplota ter vloga madžarskih dostojanstvenikov in njihovih zvez s puščisti, afaristi, falzifikatorji in politikujočimi škofi.

Grof Bethlen se je v nedeljo zvečer postal — na lov. Ta nonšalantna gesta ministrskega predsednika v takih razmerah, v kakršnih se zdaj nahaja Madžarska, je dala povod glasovom, da je Bethlen odstopil. Ta vest se demantira, pač pa Bethlenova odsotnost iz Budimpešte daje slutiti, da bo sledilo še nekaj novih odkritij v falzifikatorski aferi.

Zadnja poročila iz Budimpešte vedo povedati, da je policija v glavnem že zaključila preiskavo proti ponarejevalcem denarja. Službeni spisi so izročeni državnemu pravdniku. Med 18 glavnimi krivci so najbolj obremenjeni princ Windischgrätz, policijski ravnatelj Nadossy, penzionirani general in bivši vodja kartografskega zavoda Hajts, vladni nadsvetnik Szörtey, Windischgrätzov tajnik Raba, princem komorni služnik Kovacs, dalje Olchvary, Winkl, tehnični svetnik Göre, Andrej Andor ter osem drugih moških, ki so bili v službi pri kartografskem zavodu, kjer so se tiskali ponarejeni tisočaki.

Ladislav Görö, tehnični vodja v kartografskem zavodu, je izpovedal še nove silno zanimive reči. Prvič ga je obiskal princ Windischgrätz dne 16. septembra 1924. Povedal mu je, da se je pred kratkim vrnil iz Nemčije, kjer je navezal stike z visokimi krogi. Dogovoril se je z njimi glede uničenja Francozov, napram katerim so bili nemci in Madžari brez moči. Izdal mu je načrt, da je treba francoski frank derutirati, kajti z orožjem ni mogoče uničiti Francije.

V ta namen je princ razložil Göröju svojo idejo o ponarejanju francoskih frankov. Rekel je, da je mogoče edino na ta način priti v okoliščini politiki ter se masševati nad francosko sovražnostjo proti centralnim silam. Windischgrätz je dejal, da prihaja k Göröju kot mandator višjih krogov, kateri so poučeni o Göröjevih sposobnostih ter o njegovi zanesljivosti. Povedal je, da je ideja o ponarejanju denarja njegova in da je pridobil za njo že lepo število somišljenikov.

Görö je povedal celo stvar generalu Hajtsu, ki se je najprej uprl ponarejanju, češ da bi kaj takega preveč stalo. Ko pa je princ Windischgrätz obljubil, da je pripravljen investirati ves potreben kapital, so se mu močje v kartografskem zavodu vdali ter so bili pripravljeni delati po njegovih navodilih.

Naslednji teden je Göröja in druge povabil Windischgrätz k sebi v Ofen. Na sestanku je prišel tudi policijski šef Nadossy in njegova prisotnost je falzifikatorjem in spe tako ohrabril, da se niso več upali upirati nagovarjanju in vabam princa. Görö je pridobil za stvar sedem svojih delavcev in žnjimi se je začelo ponarejanje v januarju 1925. Potrebne klistre je napravil Görö, ko mu je Windischgrätz povedal, da ga ni denarja, ki bi se dal lepše ponarediti od francoskega tisočaka.

Decameron

Hvala Bogu, da ni več Pavška! To je bila moja prva misel, ko sem zagledal Decameron v lepi knjižni izdaji. Kako je budo ljudje veselji v teh strašnih dneh! Da ne veš več ure ne dneva, te opominjajo vedno iznova potresni suhi. Tiha a ostra Savnikova pisma mučijo dušo iz dneva v dan. Otožno je srce rumunskega kralja, ki ne ve, kaj se pride. Tisočakov bi se rad iznebil. Evropa je falzificirana. O gorje!

Baš v tem času prihaja Decameron, to «veselo zrcalo» človeškega življenja. Po Italiji je divjala grozovita kuga, pobirala je vse, kar je bilo lepega in sladkega. Takrat je sedel Boccaccio in napisal 100 prelestnih novel sebi in človeštvu v veselje in radost.

Sedem lepih deklet in troje čednih mladeničev se snide v Florenci, umaknemo se divjanju kuge, oglašujejo jo za smrt, kajti oni se ne zmenijo zanjo. V dišečih gajih, na baržunasti travi sedijo pripovedujejo pravljice. Mladi ljudje dobro vidijo. Kar povzroča drugim težko skrbi, to je zanje le vesela zgodba. Življenje jim je, kakršno je, žive za ra-

*) Izdala in založila Tiskovna zadruga. Prevel Andrej Budal.

General Pangalos

Iki je 24. junija lani izvedel vojaški puč v Grčiji in se polastil vlade, češ, da je parlamentarizem le škodoval grškemu interesom. Neprestano je zagotavljal, da

je njegova vlada v soglasju z razpoloženjem naroda, toda baš na predvečer volitev v senat, ki bi se morale vršiti minulo nedeljo, je oficijelno objavil svojo diktaturo, sistril ustavo in inavguriral nekak režim po vzorcu španskega diktatorja generala Prima de Rivera. Istočasno je nastopil proti naši državi, češ, da nima nobene pravice do železniške zveze s Solunom in še manj do jugoslovenske manjšine v Grčiji.

Sancta Simplicitas

Strahotne podrobnosti o bližanju župnika Desnoyesa v Bombonu.

Dogodek z župnikom Desnoyesom, ki ga je dvanaestero verskobolaznih dedov in žensk do krvi preteplelo po «naročilu Matere božje v solzah», dokazuje, da sancta simplicitas (po naših: sveta zagamanost) najdražnejših dob srednjega veka še dandanes ima obilo pripadnikov.

Zgodba je tako fantastična, da jo je treba še podrobneje razložiti. Sicer pa čujmo, kako je abbé Desnoyes sam opisal dogodek v pismu na škofa: «Če bi bil atentat trajal še pet minut, bi bil jaz izdihnil. Na štirih kraljih so me napadli strahovito zvezali. Nato sem bil pretepen kakor moj patron sv. Pavel. Prejel sem najmanj 300 udarcev in poleg tega še tri brutalne sunke, v nos, v usta in v vrat. Pretepanje je trajalo dvajset minut. Upirati se nisem mogel, ker sem omedleval. Sezuli pa so mi tudi čevlje ter pripravili vse, da mi ožgejo podplati in da mi izrežejo jezik».

Zenska, ki je povzročila ta srednjeveški atentat, je madame Mesmin, znana pobožna kmetica, stara kakih petdeset let in poročena v Bordeauxu. Nedvomno je silno histerična in živi v hudi domišljiji, da je obsedena in je že svoji čas obdobja nekega župnika Saphoungi, da jo je on urekel. Novinarjem pripoveduje, da jo je vrag mučil z bodalcem in da ima včasih vidne popadke na koži. Če sto se ji tudi dozdeva, da ji satan hoče iztrgati oči, radi česar po več tednov iztepi vili, kakor bi bila slepa. Ni dvoma, pravi ona, da jo je urekel tudi abbé Desnoyes, h kateremu se je zadnje čase zatekala po svet. Ko se je odpravljala na svetločno božjo pot v Rim, ji je abbé Desnoyes odsvetoval z navedbo, da ji bo romanje škodovalo. To odsvetovanje je nanjo tako učinkovalo, da je v cerkvi omedlela.

Končno pa se je madame Mesmin

Perilo k plesnim oblekam

najmodernejše srajce, ovratnike, dalje svilene nogavice, svilene robce, kravate, samovoznice najugodnejše pri tvrdki

Drago Schwab Ljubljana

pred dvema mesecema je podala v Rim in prišla k papežu v avdijenco. «Sama sem videla svetega očeta Benedikta XV.», pravi ona, «toda, kaj sva govorila, to ostane tajnost med nama»... Zanimiva stvar pa je, da se je madame Mesmin obračala že na prejšnje papeže in da ji je Pil X. nekoč preko kardinala Mery del Vala poslal poseben brzojav, v katerem ji je želel skorajšnje ozdravljenje in ji podeliti svoj apostolski blagoslov.

Do abbeja Desnoyesa čuti strašno mržnjo, ker da so njegovi nasveti in zagovori imeli nasproten učinek. Zaradi tega ga je bilo treba preteptati. Kar ji je to v sanjah naročila «Solzna Mati božja»... Sploh je bila madame Mesmin, kakor to izpoveduje sam župnik Desnoyes, v zvezi z angeli in demoni, dočim se je njen mož pečal s tolmachenjem ptičjega leta, kakor svoj čas paganski avguri.

Na višjo zapoved se je torej madame Mesmin s svojimi terciarskimi privrženci podala nad župnika Desnoyesa, in ko so ga oni v zakristiji neusmiljeno preteptali in mrcvarili, da mu izženejo hudiča, je madame Mesmin opravljala potrebne molitve. Ko jih je orožništvo s pomočjo vaščanov aretiralo, so zapeli magnifikat.

Njihove izpovedi pred preiskovalnim sodnikom izpričujejo tako grozotno versko blaznost in sveto zaverovanost, da človeku vstajajo lasje. Madame Robert, ki se je tudi udeležila pretepanja v Domu bonu, izjavlja: «O, mi smo že davno sklenili, da obrzdamo župnika Desnoyesa, ki je naši dobri maščici Mesminovi povzročil trpljenje in je svojo dušo prodal hudiču. Čakali smo samo na zapoved Solzne Matere božje»... Jasno, da francoske in druge novine na vse to ne morejo dostaviti ničesar drugega, kakor ugotoviti, da strašne verske zablude tudi v modernem veku tehnike in radija še niso pojenjale.

Gospa Lupescu

Tako se piše dama, ki je v najnovejšem času razvnela srce mladega bivšega rumunskega prestolonaslednika Karla in ki biva sedaj s princem pod streho elegantnega hotela v Milanu. Dama, ki se je pri svojem prihodu v hotel vpisala v tujsko knjigo kot princeznja Lupescu, je baje okoli 30 let stara. Njena preteklost je zelo burna in romantična.

L. 1920. je nastopala v cirkusu dal Verme, ki je bil pred petimi let last Madžara Beketova. Beketov pa je propadel in je moral podjetje prodati. Kupila je neki Italijan, ki ga je prevzel s celokupnim personalom. V tem cirkusu se je producirala gospa Lupescu kot jahalka. Vzbujała je med akrobati posebno pozornost zlasti radi svoje elegancije in lepote. Beketov jo je angažiral v Budimpešti, kjer se je govorilo, da je potomka neke stare ruske obitelji, ki se je morala radi revolucije izseliti. Jahalko so videvali v Budimpešti v družbi nekega starejšega gospoda, ki ji je vedno dvoril. Pozneje so se raznesli glasovi, da je po materi Rumunka, toda židovskega pokolenja.

Ko je cirkus dal Verme bil kasneje razpuščen, so se nekateri artisti dali angažirati v milanski kabareti. Med njimi je bila tudi gospa Lupescu, ki pa je odšla kmalu na Dunaj. Tu se je menda seznanila z rumunskim častnikom, kateremu je postala žena. Kje jo je srečal bivši rumunski prestolonaslednik, ni znano; sigurno pa je, da je njegova sedanja ljubezen bivša cirkuška akrobatinja.

Vezuv zopet bruha

Zadnje dni so ponovno poročali listi o obnovljenem delovanju ognjenika Vezuva. Tamošnji observatorij sedaj potrjuje vesti, da vulkan bruha. Erupcije so močnejše in tudi eksplozivne so znatne. Južni del žrela je spremenjen v kipeče jezero, iz katerega se neprenehoma vali lava. Ta se izliva v širini pet do deset metrov ter doseže doliavo 300 metrov. Lava se vali v začetku z veliko brzino; pomakne se v prvem času vsajko sekundo za štiri metre. Severni del ognjenikovega žrela deluje počasnije in tvori več kanalov, po katerih se razliva lava čez severno steno Vezuva.

ter se boji, da bi te brala njegova žena.

Ne boj se, Decameron! Tista lepa gospa te bo brala. Kajti kmalu izide zdaj druga izdaja v prevodu. Leta 1573, so namreč štirje učenci na papeževu povleli pripravili cerkveno izdajo. Tam je izbrisana vsaka omemba nun in duhovnikov, opatinje so izpremenjene v plemiške žene, duhovni v strumne vojake, menihi v čarodeje. Poglavlje o inkviziciji je izpuščeno, za to pa so pustili prijaznega župnika iz Varlunga. Vse ostalo pa je po paneškem odloku, kakor je zapisano, dovoljeno (seveda le za čtivo).

Jaz, o milostna gosna bi vam rad pokazal izdajo iz leta 1482. in 1482. Si so jo tiskale nežne nune v tiskarni S. Giacomo di Ripoli. Pa te žali Bog ni več, sežgal jo je Savonarola.

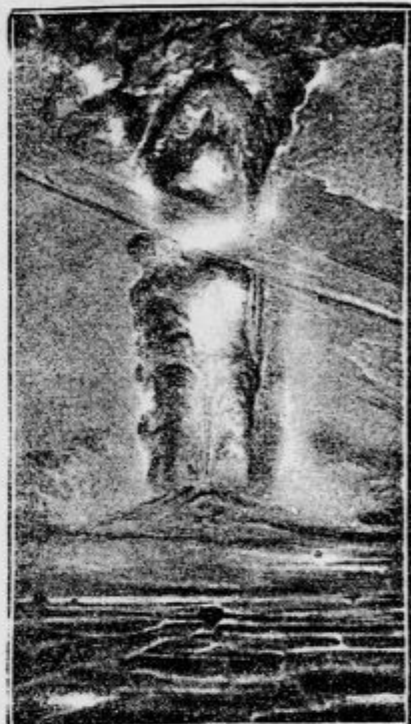
Do zgoraj omenjenega prevoda vam bom pa z večjim posodil prvo izdajo, nastalejšo, kjer je tiskar hancem stavka iz vse duše postavil «Deo gratias».

Dagarin.

MORSKI VRAG

do sedaj največji pomorski film pride

Erupтивно delovanje ognjenika je impozantno. Iz žrela se vijejo visoki stebri dima, leti kamenje in pepel. Vendar pravi opazovališče, da to delovanje ni opasno življenju ljudi in krajev, ki se nahajajo v neposredni bližini ognjenika. Rimska «Tribuna» celo piše, da je pogled na Vezuv sedaj veličasten. Kamenje, ki ga vulkanske sile mečejo v zrak, je podobno ogromnim granatam, ki padajo nazaj v obliki rakete. Oblaki ognje nikovega dima so rumenkasti in zelenkasti in nudijo gledalcu očarljivo sliko komedije, ki se odigrava v notranjosti naše zemlje.

Vezuv v polnem delovanju. — Posnetek ene izmed zadnjih večjih erupcij.

Električni mamut

Originalen reklamni trik.

O priliki predvajanja filma «Izgubljeni svet» so Ljubljanci imeli priliko opazovati predpotočno žival, ki je strasila v avli «Ljubljanskega Dvora» in na Aleksandrovi cesti. Originalna ideja reklame, le škoda, da pošast ni bila živa in pa... v naravni velikosti. To bi bilo groze in strahu v srcih brumnih Ljubljancov!

Se več groze pa je povzročil svojim obiskovalcem neki ameriški kino. Čin so gostje stopili v velikansko avlo, so zazrli pred seboj velikansko žival. V dveh nadstropjih visoki kletki je stala fantastična pošast, kakršno vidi človek kvečjemu v sanjah. Bila je že pred milijoni let izumrla predpotočna žival, dinosaurus po imenu.

Gotovno so mnogi gledalci, ki so videli bestijo v avli kinematografa, v prvem trenutku mislili, da se je zgodil čudež. Toda njihovo strmenje se je hitro izpremenilo v grozo, ko se je mogočna žival jela premikati in se je njeno petnaest metrov dolgo telo počasi in neokretno bližalo ograji kletke. Potem se je vzpela na noge in je začela divje mahati z repom okrog sebe. Udarec z njenim repom bi najbrž celo slona stal življenje. Težko je dihala ogromna žival in vsak dih je bil kakor udarec s kladivom. Potem pa je utrjena legla na tla in se za hip odpočila. Čez dve minuti se je igra začela znova.

Groza, ki se je bila polastila večine posetnikov, se je nato umaknila osuplosti. Šele zdaj so ljudje spoznali, da ona strašna žival ni pravi dinosaurus, nego zgolj umetni, čudovito popolno izvršeni produkt ameriške tehnike, ki dobiva svojo življenjsko silo od električnega toka.

Električni dinosaurus se je izkazal kot prvovrstno reklamno sredstvo. Privlačna sila, ki jo je izvalala fantastično-impozantna pražival na preprostega duha Američanov, je bila tolika, da si je v razmeroma kratkem času dveh tednov nad dvesto tisoč ljudi ogledalo originalni električni avtomat. Ni čuda, da je po tem uspehu dobila tvornica, ki je izdelala jeklenega dinosaura, veliko število naročil za izvršitev predpotočnih živali v originalni velikosti. V ateljeu newyorške firme, ki je prva prišla na toli uspešno reklamno misel, delajo sedaj različno na hrčičavirih, mamutih, brontozavirih in drugih predpotočnih živalih, da ustrežejo vedno bolj rastočemu povpraševanju.

Ce bi kak tujec slučajno zašel v to delavnico, ki se nahaja v nebotičniku v deveti aveniji, bi gotovo ne mogel odločiti misli, da se je naenkrat izgubil v fantastični svet, kakršnega opisuje Wells v svojih romanih. Imeti bi moral uprav jeklene živce, da bi ohranil svojo hladnokrvnost; zakaj čeprav si je človek povsem na jasnem, da ni na pošasti nič drugega kakor zgolj električni tok in jekleno kolesje, ni prizor zato nič manj mogočen.

Da spravimo omenjenega dinosavra v gibanje, je potrebnih deset motorjev. Dva mehanika pretikata električni tok: imenovali bi ju lahko režiserja dinosavrovih kretanj. Kompletni dinosaurus stane 33.000 dolarjev (2 milijona dinarjev) in je na zunaj popolnoma sličen pravi živali, kakršna je bila pred milijoni leti, ko je živel na naši zemlji. Električni mamut pa je znatno cenejši kakor dinosaurus; dobi se za 10.000 dolarjev. Seveda pa je tudi mnogo manjši in manj impozanten od njega.

Kakor pišejo ameriški listi, začne tvor nica v kratkem izdelovati razen predpotočnih tudi sodobne eksotične živali kakor električne slone, krokodile, rino-cere itd.

Josef Pollak, Karol, Tone, Franc Globočnik, sinovi
Dora Sommer roj. Pollak, Ana Globočnik, Helena Mikhliitch r. Globočnik,
Fina Mally roj. Globočnik, hčere, Karol Mikhliitch, Ivan Mally, zeta,
Ivanka Globočnik roj. Primožič, Poldna Globočnik roj. Volčič, sinahi,
Mara, Boris, Ervin, Ana, Eric, Oton Francel, Fricel, Herta, Karol, Mira,
Janezek, Majda, Jozek, Jan*ca, Nadica, Francel, vnuki in vnukinje, Karol
Pollak, brat, M. A. Pollak, I. Mally roj. Pollak, I. Posch roj. Pollak, sestre